

Vergaderjaar 2021–2022

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2474

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 maart 2022

Hierbij bied ik u aan het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 21 maart 2022. In dit verslag wordt ook ingegaan op de gewijzigde motie (Kamerstuk 36 045, nr. 20) en het verzoek van het lid Omtzigt inzake berichten in de media over Russisch vermogen in Nederland (Handelingen II 2021/22, nr. 62, Regeling van Werkzaamheden). Daarnaast sturen we u hierbij graag de definitieve versie van het Strategisch Kompas.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

VERSLAG VAN DE RAAD BUITENLANDSE ZAKEN VAN 21 MAART 2022

Op maandag 21 maart 2022 vond de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) plaats in Brussel. De Minister van Buitenlandse Zaken nam deel aan deze vergadering. Voorafgaand aan de Raad nam de Minister deel aan een informeel ontbijt met de Macedonische Minister van Buitenlandse Zaken Osmani. Daarbij werd gesproken over het EU-toetredingsproces van het land en de onderhandelingen met Bulgarije om de Bulgaarse blokkade van het onderhandelingsraamwerk van Noord-Macedonië op te heffen. Tijdens de Raad zelf werd gesproken over de Russische agressie tegen Oekraïne, de situatie in Mali en Ethiopië. Aansluitend op het eerste agendapunt vond een uitwisseling plaats met de Moldavische Minister van Buitenlandse Zaken. Tot slot werd tijdens een gezamenlijke bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken en de ministers van Defensie het Strategisch Kompas aangenomen en besproken. In dit verslag wordt ook ingegaan op de motie en het verzoek van het lid Omtzigt inzake berichten in de media over Russisch vermogen in Nederland (Kamerstuk 36 045, nr. 20).

Russische agressie tegen Oekraïne

De Raad stond stil bij de oorlog in Oekraïne en besprak welke aanvullende maatregelen de EU in reactie daarop moet nemen. De Raad sprak zijn steun uit voor een tweede militair steunpakket voor Oekraïne ter waarde van EUR 500 miljoen dat gefinancierd wordt vanuit de Europese Vredesfaciliteit (EPF). Dit tweede steunpakket volgt minder dan een maand nadat een eerste steunpakket ter waarde van EUR 500 miljoen werd goedgekeurd. Net als bij het eerste pakket is EUR 450 miljoen gereserveerd voor letale steun en EUR 50 miljoen voor niet-letale steun. Hiermee kan onder andere brandstof, medisch materiaal en beschermende kleding worden geleverd, alsook wapens, munitie en luchtverdedigingssystemen.

Nederland pleitte, net als een groot aantal andere lidstaten, voor het voorbereiden van aanvullende sancties tegen Rusland om de prijs die Rusland betaalt voor de oorlog in Oekraïne nog verder te verhogen. Hierbij benadrukte Nederland dat geen enkele sanctiemaatregel moet worden uitgesloten. Tegelijkertijd noemde Nederland dat bij eventuele verdere maatregelen in de energiesector de leveringszekerheid nauwgezet in het oog moet worden gehouden. Daarbij heeft Nederland ook het belang van energiebesparing opgebracht. Hiermee komt het kabinet tegemoet aan de toezegging aan het lid Ellemée tijdens het Commissiedebat Raad Buitenlandse Zaken van 17 maart jl. Tevens heeft Nederland er conform de toezegging gedaan tijdens het Commissiedebat Raad Algemene Zaken van 17 maart jl. voor gepleit dat in Europees verband wordt geanalyseerd wat de langere term gevolgen van de oorlog in Oekraïne zijn voor onze relatie met Rusland.

Vrijwel alle lidstaten herbevestigden het belang van het diplomatiek isoleren van Rusland en de noodzaak van verdere diplomatieke inspanningen richting derde landen hiertoe. Net als een aantal andere lidstaten pleitte Nederland er conform de motie Kuzu¹ voor de druk op te voeren richting kandidaat-lidstaten, waaronder Servië, die vooralsnog de EU-sancties tegen Rusland niet hebben overgenomen. Ook pleitte Nederland ervoor om in lijn met de motie Agnes Mulder c.s.² de mogelijkheid te onderzoeken of secundaire sancties kunnen worden

¹ Kamerstuk 36 045 nr. 29

² Kamerstuk 36 045, nr. 15

ingesteld tegen bedrijven en personen in derde landen die meewerken aan sanctieontwijking verder.

Lidstaten lichtten daarnaast de eigen inspanningen toe met betrekking tot de humanitaire noden en opvang van vluchtelingen. Een aantal lidstaten onderstreepte het belang van meer Europese coördinatie bij de verwachte toename van het aantal vluchtelingen, inclusief ten aanzien van hervestiging.

In de context van dit agendapunt vond er ook een uitwisseling plaats met de Moldavische Minister van Buitenlandse Zaken Popescu, die de impact schetste van de oorlog in Oekraïne op zijn land. Ook lichtte hij de EU-lidmaatschapsaanvraag van zijn land toe. De Commissie zette het EU hulppakket voor Moldavië uiteen en besteedde onder andere aandacht aan de op 17 maart getekende samenwerkingsovereenkomst tussen Moldavië en Frontex. De Commissie verwees ten aanzien van de lidmaatschapsaanvraag naar de Versaillesverklaring van 11 maart jl. Veel ministers, waaronder Nederland, prezen de algemene inzet van Moldavië en bepleitten additionele EU-steun voor onder meer de opvang van vluchtelingen en alternatieve energievoorziening.

Daarnaast deelden Duitsland, Frankrijk en Roemenië de intentie om een *Moldova Support Platform* op te richten om Moldavië te ondersteunen om de sociaaleconomische gevolgen van de oorlog te mitigeren.

Mali

De Raad sprak over de ontwikkelingen op het gebied van politiek en veiligheid in Mali, met in het bijzonder aandacht voor de EU-veiligheidsinzet in Mali en de regio. De zorgelijke politieke en veiligheidssituatiesituatie in Mali wordt gekenmerkt door verlenging van de transitieriode, de aanwezigheid van Russische paramilitairen, mensenrechtenschendingen en onderdrukking van mediavrijheid. In deze context acht het kabinet het onwenselijk om door te gaan met het trainen en ondersteunen van het Malinese leger via de EU-Trainingsmissie in Mali (EUTM Mali) en de Europese Vredesfaciliteit (EPF). Nederland riep tijdens de Raad daarom op tot onmiddellijke opschorting van de EPF-steunmaatregel aan Mali en de trainingsactiviteiten van EUTM Mali.

Over het al dan niet opschorten van de activiteiten van EUTM Mali bestond tijdens de Raad geen consensus onder de EU-lidstaten, mede ingegeven door de breed gedeelde vrees dat terugtrekking van de EU leidt tot een toename van Russische invloed. Lidstaten stemden in met het voorstel van de EU Hoge Vertegenwoordiger (HV) Borrell om tot eind maart een reactie van de Malinese transitieautoriteiten af te wachten op zijn brief van 7 maart jl. Deze brief verzoekt om Malinese garanties ten aanzien van het vrij functioneren van de EU-missies binnen hun mandaat, alsmede waarborgen ten aanzien van de omgang met en indirecte steun aan milities en *private military companies*, zoals de Wagner Group. Totdat de Raad een besluit neemt kan in tussentijd de militaire leiding van EUTM Mali beslissen tot eventueel noodzakelijke operationele aanpassingen in de trainingsactiviteiten.

De voorbereidingen voor de steunmaatregelen vanuit de EPF aan Mali blijven voorlopig opgeschort. De Raad kwam niet tot consensus ten aanzien van het definitief stopzetten van steun. De discussie hierover wordt voortgezet in de context van de bredere herijking van de lange termijn EU-veiligheidsinzet in de Sahelregio en de tussentijdse strategische herziening van de EU-missies die is voorzien in de komende maanden. Zoals toegezegd tijdens het Commissiedebat Raad Buiten-

landse Zaken van 16 februari jl. en het verslag Raad Buitenlandse Zaken van 25 februari jl., zal uw Kamer nader worden geïnformeerd wanneer de ontwikkelingen inzake de missies in Mali daartoe aanleiding geven.

Strategisch Kompas

De ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie namens tijdens een gezamenlijke sessie het EU Strategisch Kompas aan.³ Daarmee komen 14 maanden van intensieve consultaties en onderhandelingen tot een eind. Het strategiedocument geeft voor de komende 5 à 10 jaar richting aan de EU en haar lidstaten om verder vorm te geven aan EU veiligheids- en Defensiesamenwerking.

In de laatste maand van de onderhandelingen is het document nog flink aangepast.⁴ Het ging daarbij vooral om teksten over de agressie van Rusland tegen Oekraïne, het belang van verantwoordelijkheid voor door Rusland gepleegde misdaden, de noodzaak tot het verhogen van nationale defensiebudgetten, en daarmee samenhangend de EU-rol om gezamenlijk capaciteiten te ontwikkelen en aan te kopen. Ook is nog meer aandacht gekomen voor de strategische EU-NAVO samenwerking.

Het kabinet verwelkomt het Strategisch Kompas dat de EU beter in staat zal stellen om een krachtigere geopolitieke rol te spelen, juist op dit belangrijke kantelmoment voor Europa. Tijdens de gezamenlijke sessie onderstreepten de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Defensie onder meer het belang van verdere investeringen in veiligheid en defensie, het operationaliseren van de snelle EU interventiemacht en het versterken van het militair operationeel EU hoofdkwartier. Zoals eerder aangekondigd is Nederland voornemens een bijdrage te leveren aan de snelle EU interventiemacht die volgens de planning in 2025 onder Duitse leiding voor het eerst operationeel zal zijn. Daarnaast benadrukten de ministers het belang van samenhang tussen militaire en civiele EU instrumenten en van nauwe EU-NAVO samenwerking.

In de paragraaf over de Westelijke Balkan werd t.a.v. Bosnië en Herzegovina in een laat stadium een verwijzing opgenomen naar de zogenaamde drie constitutionele volkeren. Om de rechten van minderheden die niet tot deze drie volkeren behoren te waarborgen, is hier mede op verzoek van Nederland nog een expliciete referentie naar de beginselen van gelijkheid en non-discriminatie van alle burgers aan toegevoegd. Bovendien heeft Nederland zowel in de Raad alsmede via een schriftelijke nationale verklaring, die ook door België en Luxemburg werd onderschreven, duidelijk gemaakt dat het akkoord over het Strategisch Kompas geen verandering brengt in het Nederlandse standpunt hierover. Nederland blijft zich inzetten tegen verdieping van etnische tegenstellingen in Bosnië en Herzegovina, o.a. door het benadrukken van het belang van de uitvoering van relevante EHRM uitspraken, zoals de Sejdic-Finci uitspraak.

De EU Hoge Vertegenwoordiger, Commissie en alle lidstaten benadrukten het belang van snelle en daadkrachtige implementatie van de concrete doelstellingen van het Strategisch Kompas. De Europese Raad van 24 en 25 maart zal de aanname van het Strategisch Kompas bekrachtigen.

³ Het EU Strategisch Kompas en aanvullende informatie is beschikbaar via: A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade – Consilium (europa.eu) en in bijlage toegevoegd. Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁴ Zie ook de kabinetsappreciatie van de 5^e conceptversie; Kamerstukken 21 501-02 en 36 045, nr. 2467

Overig

Tijdens het Commissiedebat Raad Buitenlandse Zaken van 17 maart jl. zei de Minister van Buitenlandse Zaken toe te onderzoeken of een overzicht kan worden gemaakt van de implementatie van de recente sancties tegen Russische oligarchen in een deel van de EU. Het kabinet bevestigt hierbij dat de verantwoordelijke ministers een dergelijk overzicht zullen samenstellen dat uw Kamer toekomt.

Reactie op de motie en het verzoek van lid Omtzigt

Het kabinet komt hierbij ook graag terug op de motie Omtzigt d.d. 28 februari die de regering verzoekt het initiatief te nemen om te onderzoeken of en hoe een internationaal trustfonds opgezet kan worden waarin de bevroren tegoeden van Rusland, Belarus en oligarchen uit die landen worden geplaatst, teneinde middelen ter beschikking te hebben voor de wederopbouw van Oekraïne (Kamerstuk 36 045, nr. 20).

Activa van Russische en Belarussische die op de EU-sanctielijst staan, moeten direct worden bevroren door eenieder die in de EU en dus ook in Nederland dienstverlening aan hen aanbiedt. Dat is niet gelijk aan het in beslag nemen en het confisqueren. Activa van Russische en Belarussische personen kunnen in Nederland slechts op strafvorderlijke titel in beslag worden genomen en geconfisqueerd worden door de Staat. Dit kan alleen als er sprake is van een verdenking van een strafbaar feit respectievelijk een onherroepelijke uitspraak met een veroordeling voor een strafbaar feit. Het borgen van eigendomsrecht is een wezenlijk onderdeel van de rechtsstaat. In de praktijk is er tijdelijk vaak wel eenzelfde effect, in die zin dat de persoon of entiteit waar het om gaat door bevroren geen rechtshandelingen, bijvoorbeeld verkopen, meer kan verrichten met betrekking tot die activa.

In Nederland houden de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB) toezicht op de naleving van de procedures en maatregelen, gericht op de naleving van de sanctiewetgeving, die gelden voor de financiële instellingen en trustkantoren die zijn. Onderdeel van de verplichtingen is dat banken, andere financiële instellingen en trustkantoren de relaties met gesanctioneerde (rechts)personen bij deze toezicht-houders melden, inclusief eventueel bevroren tegoeden. De toezicht-houders geven de meldingen vervolgens door aan de Minister van Financiën.

Vanuit uw Kamer is eerder aandacht gevraagd voor recente Amerikaanse besluitvorming rondom de bevroren tegoeden van de Da Afghanistan Bank (DAB), in het bijzonder de Executive Order van 11 februari jl. De Amerikaanse sanctiewetgeving en -praktijk, waaronder de bevroren van tegoeden, verschilt wezenlijk van Europese regels en laat zich daardoor niet makkelijk omzetten naar Europese of Nederlandse besluitvorming. Er zijn meerdere verschillen tussen de DAB-zaak en de bevroren tegoeden van de Russische centrale bank. Zo is er ten aanzien van die laatste geen onduidelijkheid over wie de eigenaar van de tegoeden is. Ook zijn in dit geval de tegoedenbevrozingen het gevolg van een interstatelijk conflict.

Naast de inzet op sancties en de bilaterale steun die Nederland geeft, spant het kabinet zich er in multilateraal kader voor in om Oekraïne economisch te steunen via Internationale Financiële Instellingen (IFI's). Het kabinet waardeert daarnaast de belangrijke financiële steun aan Oekraïne en de regio vanuit de EU. Zo heeft de Europese Commissie EUR

1,2 mld. aan macro-financiële steun voor Oekraïne beschikbaar gesteld⁵ en werkt de Commissie momenteel aan de uitvoering van een begrotingssteunprogramma ter waarde van EUR 120 mln. Ook heeft de Commissie EUR 500 miljoen beschikbaar gesteld voor humanitaire hulp aan Oekraïne en buurlanden als Moldavië, waarmee onder meer wordt bijgedragen aan toegang tot water en voedsel, onderdak en gezondheidszorg. In aanvulling op de EPF steunmaatregelen ter waarde van EUR 500 mln. waar op de extra RBZ van 27 februari 2022 overeenstemming over bereikt werd, is er op de RBZ van 21 maart politiek akkoord bereikt over de ophoging van deze steun met EUR 500 mln.

In reactie op het verzoek van het lid Omtzigt, naar aanleiding van de brief die de Minister van Financiën op 22 maart jl. stuurde, om toelichting op berichten in de media over EUR 80 miljard aan Russisch vermogen in Nederland, deel ik uw Kamer mee dat een interdepartementale stuurgroep over sanctie-implementatie dit zal behandelen. In algemene zin kan gezegd worden dat de berichtgeving verschillende vormen van tegoeden en bezittingen omvat. Ook moet nader bekeken worden of dit in zijn geheel onder de tegen Rusland afgekondigde sancties valt. Een gedegen analyse hiervan vergt meer tijd en afstemming met diverse departementen. Uw Kamer wordt hierover nader geïnformeerd.

⁵ Kamerstuk 22 112, nr. 3270